

Dr. Schack Béla: Svájc kereskedelmi oktatásügye. Budapest, 1915. Lampel R., n 8°, 36 l., 1 K 60 f.

Schack Béla, a keresk. oktatásügy történetének és metodikájának előadója a keresk. iskolai tanárképző-intézetben, Kereskedelmi Oktatásügyi Monografiák c. tanulmány sorozatot indított meg ezzel a füzettel. A magyar és jórészt a külföldi keresk. iskolákat és szervezeteket közvetlen tapasztalásból alaposan ismeri s a bő anyagból azt választja ki és adja elő tömören, ami a magyar szakembert leginkább érdekli. A bevezetésben felsorolja a kérdés irodalmát s azután a legújabb forrásművek alapján rajzolja meg a svájci keresk. oktatásügy fejlődését és mai képét. — Aki Svájcban keresk. pályára akar lépni, annak a kiképzésére ott a következő módok kínálkoznak: 1. az inaszkodás, 2. inasok és alkalmazottak részére létesített keresk. kurzusok látogatása a keresk. gyakorlat folytatásával egyidejűleg, 3. felsőbb keresk. iskolák látogatása a gyakorlati életbe való belépés előtt, 4. keresk. főiskolák látogatása. A felsőbb keresk. iskolákkal több helyütt kapcsolatosak közszolgálatra előkészítő iskolák, ú. n. *Verwaltungsschule*-k: közlekedési és közigazgatási tisztviselők előkészítő iskolái. Az író ismerteti minden egyes iskolafaj tananyagát, a tanítás tervét az óraszámokkal, az intézetek és tanulók számát; szól az iskolák fenntartási költségeiről, a tandíjakról, a tanárok fizetéséről és képzéséről, a vizsgálatokról, a nők kereskedelmi oktatásáról s közben sok érdekes statisztikai adatot közöl. Már ismertetései közben is helyenként rámutat a hazai és svájci viszonyok közti különbségekre, az utolsó fejezet pedig összefoglaló áttekintést ad Svájc keresk. oktatásügyéről a miénkhez viszonyítva. Az egybevetésben feltűnik, hogy ott teljesen hiányzik a nálunk megszokott egyöntetűség a hasonló intézetek szervezetében, rendtartásában, tanítástervében és képesítő erejében. Svájcban ahány intézet, majdnem annyiféle. Ezt a sokféleséget azonban nem érzik előnynek és újabban mindjobban törekszenek egyöntetűségekre. Az állam maga nem tart fenn keresk. iskolát, de segítséget ad erre a kantonoknak és községeknek. A segélyben nem részesülő intézet magánintézet. A fenntartók ragaszkodnak a kis (huszas-huszonötös) osztályokhoz. Van egy önálló keresk. főiskola St. Gallenben s 6 egyetemmel kapcsolatos keresk. főiskola. *H. J.*

Erich Wulffen: Kriminalpädagogie. Ein Erziehungsbuch. Ordentliche Veröffentlichung d. Literatur-Gesellschaft «Neue Bahnen». Leipzig, 1915. R. Voigtländer. 8°, IV+99 l., 2 M.

Már nem szokatlan, hogy orvosok és kriminalisták pedagógussá lesznek. Útjuk a rendellenes gyermekek lélektanán visz keresztül s

mivel ez úton sokkal több mozzanatot sokkal behatóbban kell figyelembe venniök, mint azoknak, kiknek csakis rendes, vagy a rendestől alig eltérő gyermekeket kell nevelniök és tanítaniök, azért eredményeiket és elveiket nagy haszonnal alkalmazhatjuk a rendes gyermekekkel való bánásmód megállapításában is. És még egy: a kriminalisták humánus és mély belátáson alapuló elvei a javítóintézetekben, s a fiataikorú bűnösök egyéb nevelőintézeteiben a *gyakorlatban* is érvényesülnek, míg a rendes gyermekek iskoláiban és nevelőintézeteiben a szeretettel teljes következetesség és megértés helyett még mindig gyakran találjuk a szigorúságnak visszataszító formáját, sőt sokszor a durvaságot is.

Wulffen is kriminalista pszichológusból lett pedagógussá. Ez a könyvecskéje nem szorosan a bűntevő gyermekek nevelésére vonatkozik, csak annyiban, hogy e téren is hasznos. Nem pusztán a szerző saját eszméit tartalmazza, de nem is kimerítő kézikönyv, mely a módszer minden kérdésére részletes utasítást nyújtana. Csak arra törekszik, hogy a gyermek jó és rossz tulajdonságainak megítélésére jó szempontokat adjon és a nevelésre néhány igazán szép elvet tűzzön ki. Teszi pedig ezt nem töredékesen, hanem összefoglaló teljes egész alakjában. Abból indul ki, hogy minden gyermek őseinek erkölcsi fejlődését is végigéli. Magával hozza a készséget minden tulajdonságra, melyre az embernek valaha szüksége volt. Ezek közül sok ma már káros s az ember fejlődésének mai állapotában ezek helyébe mások léptek, de olyanok, melyek azokból lettek. Csoportosítja is azokat a tulajdonságokat, melyek rokonságban vannak s egymásból fejleszthetők. Minden tulajdonság a *létfenntartás* (faj- és önfenntartás) ösztönéből származik. Az önfenntartás ösztönéből sarjad a *birtoklás vágya* és az *uralomvágy*. A birtoklás vágyával kapcsolatos egyrészt a haszonlesés, nyereségvágy, fősvénység; jó alakban pedig: a tulajdon megbecsülése, takarékoság, munkakedv. Hasonlóan az uralomvágyból ered a szeszély, dac, elégedetlenség, makaesség, harag, pusztítás vágya; másfelől azonban az önérzet, ambíció, jellemzilárdság, alkotás és feltalálás is. A rokonságot és egymásból való származást ezekre s a további következményekre ki is mutatja. Ez a csoportosítás kitünő útmutatást nyújt a káros tulajdonságoknak átfinomítására. Ez az elv végig is vonul az egész nevelésen. Az *erkölcsi* nevelésben még két elv lép előtérbe. Az egyik: hogy mivel minden gyermekben van valami jó tulajdonság vagy legalább annak csirája, ezt kell kikeresni, kifejleszteni s így továbbhaladni a többire, amivel egyben elvonjuk a talajt a rossz tulajdonságok erősödésétől. A másik elv: a gyermeki öntevékenység elve. Az öntevékenységgel járó kellemes kielégülés igen hasznosan értékesíthető. Ez elveket alkalmazza végig az erkölcsi ne-

velés egész során. Az *értelmi* nevelés valamely sajátos érdeklődésből kiinduló figyelem-nevelésen alapul. Ebből halad tovább az emlékező-tehetség, feledékenység taglalására és kezelési módjára. Említésre méltó, hogy az ú. n. iskolai restséget két oknak tulajdonítja: egyfelől annak, hogy az iskola nem aknázza ki a gyermek öntevékenységét, másfelől annak, hogy az iskola nem avval törődik, hogy a gyermek mit *képes* megtanulni, hanem csak avval, hogy mit *kell* megtanulnia. Az *érzelmi* élet nevelésének az örömeire kell támaszkodnia, amire a gyermeknek olyan nagy a hajlama. Örömben vagy örömtelenségben eltöltött ifjúság az egész életen meglátszik (pl. a proletárgyermek!). A fájdalom nem alkalmas nevelőeszköz, mert egyrészt a gyermek felejtéssel védekezik, másrészt csak rossz tulajdonságok származnak belőle: dac, káröröm, irigység, gyűlölet, bosszúvágy, düh stb.; míg az örömből részvét, felebaráti szeretet s általában altruizmus sarjad. Megkapó a szülők és gyermek viszonyának taglalása. Szigorú, félelmetes és tekintélyre vágó szülők kivált az ivari érés táján, mikor minden jó és rossz tehetség és tulajdonság nagyot erősödik, nem tudnak gyermekeik jó tehetségeinek új működési teret adni, ezenkívül a rossz tulajdonságokat megszokott ridegségökkel kezelik s így beáll a kölcsönös elhidegülés vagy esetleg összeütközés is. A *sexualis* nevelésre vonatkozó részben szóvá teszi, hogy milyen mértékben káros az onania s e durva kielégülési mód ellen való védekezésül a testgyakorlást, a két nembeli ifjúságnak gyanutlan társasági érintkezését s a művészetek élvezését ajánlja. Az utolsó fejezet címe szerint a jövő iskola formájára akarna tervet adni, de tulajdonképen csak a ma fennálló porosz iskolarendszer kritikája. A szerző, bár könyve a háború kitörése után jelent meg, igen komolyan kifogásolja a porosz iskolában már régebben jelentkezett militarista szellemet.

Ennek a néhány gondolatkeltő eszmének a vázolója talán kedvet támaszt e könyv elolvasására. Kivált a szülőknek ajánlható és a hivatásos nevelők közül azoknak, kik pedagógiai kérdésekkel eddig nem foglalkoztak elég behatóan.

Juvancz Ireneusz.

ÚJ KÖNYVEK.

1. Hazai művek.

Gyertyánffy István, Epilogus a Theanohoz. Gondolatok a Theano-nevelési eszmék gyakorlati megvalósításához. Bp., 1916, a szerző kiadása (Lampel R. biz.); n 8°, 88 l., 1 kor. 50 f.

Dr. Trócsányi Dezső, A német idealizmus és a háború. Miskolcz, 1916, a szerző kiadása, n 8°, 13 l., kny. a Miskolczi Közműv. Egyes. «Szóval s tollal a hazáért» c. könyvéből.